

MARTON JÓZSEF / JAKABFFY TAMÁS, *Az erdélyi katolicizmus századai. Képes egyházmegye-történet*, Gloria Kiadó, Kolozsvár 1999, 147 o.

Nem közhely, hanem valóság, hogy egy hiánypótló könyvvel gazdagodtunk. A szerzőpáros Erdély ezeréves történelmének legfontosabb pillanatait villantotta fel. Nem szándékoztak átfogó és aprólékos történelmet írni, hanem – ahogyan az előszóban áll – csak „morzsákat csipegettek“ a múltunkból.

A könyv szövege és képci nagyon jól kiegészítik egymást. Képritkaságokat is találunk közöttük.

A mű felosztását Erdély történetének sorforduló eseményei határozták meg: A kezdetektől az 1526-os csatavesztésig, Mohácstól a katolikus restaurációig, A „lipóti oklevéltől“ a 18. század végéig, Az erdélyi katolicizmus a 19. században, Az „impériumváltás“ után.

A címben az erdélyi katolicizmus szerepel, de nyilvánvaló, hogy a könyvben szó van a többi együttélő felekezetről és nemzetről is. E kényes kérdések tárgyalását is a történelmi hűség és az ökumenizmus szelleme jellemzi.

A legújabb kor történéseinek ismertetése (titkos ordináriusok, a kommunista államhatalmi egyházüldözésben fontos szerepet játszó személyiségek) – amelyek még nem szemlélhetők kellő történelmi távlatból –, az olvasók tudatában sok mindent a helyére tesz.

A szerzők a könyvet nagyon jó pedagógiai érzékkel állították össze. Mire az olvasó megkedveli ezt a könnyen olvasható és szemléletes könyvet, már a végére is jutott. De ott talál egy alapos és korszakokra osztott könyvészeti anyagot, amelyből a felcsigázott érdeklődését ki tudja elégíteni.

A mű végén lévő fogalomtár is az általános műveltség gyarapítását szolgálja.

Jó volna, ha ez a könyv ott lenne minden Erdélyt-szerető asztalján.

Ágoston Ferenc

***Kuláksors* (szerk. KRISTÓ Tibor), Státus Kiadó, Csíkszereda, 1999, 270 o.**

Kristó Tibor szerkesztésében *Kuláksors* címmel igen izgalmas és értékes könyv látott napvilágot 1999-ben a csíkszeredai Státus könyvkiadónál. Az olvasó első benyomása az, hogy a feltárt történetek fájó sebeket tépnek fel, a kettébetört életkarrierű „szerzők“ az igazság kimondásával keresnek maguknak elégtételt. Tény, hogy a rövid élettörténetekben igen sok igazságtalanság, kegyetlenség, embertelenség jelenítődik meg. Mindegyik beszámoló más és más életsorsot érzékeltet, más és más helységbe kalauzolja el az olvasót. A közös bennük az, hogy a történetek ugyanabban az időben, az ötvenes években, zajlottak. A kuláknak kikiáltott emberekkel szemben azonos recept alapján jártak el a székely nép köréből ebrudalt ügynökök, becsapott kommunisták. Itt-ott a bérencekben is felfedezhető az emberség, de nagyobb részükben az érvényesülés vágya és az irigység kerekedett felül. Áldozataik legtöbbször mindenükből kiforgatott szegény emberek. Márton Domokosné például azért került a kuláklistára, mert „a püspök sógorasszonya“, férjét pedig (Márton Áron püspök testvérének a fia) agyonverik.

Fájó, hogy székely népünk bajba jutva olyan hamar megfélekedzik a keresztény szeretetről, egymás megsegítéséről. Zsarnoki hatalomnak szolgálva pogány szellemen tud saját körében is kegyetlenkedni. Nem képes megtalálni a békés együttélésnek a helyes módját. A hatósági rendeleteket, a kulákokra kirótt kemény adót, a beszolgáltatásokat mindig helyi szinten hajtották végre. A végrehajtási módban minden végrehajtó tanúsíthatott volna emberi megértést. Találunk erre is néhány példát e könyv beszámolóiban. A „zord idő“-vé alakított, bizalmatlanságot árasztó világban itt-ott felfedezhetünk egy csöppnyi jóságot, megértést is. Kosztolányi Istvánné, szül. Ágoston Vera Gyergyóalfaluból Székelyudvarhelyre kilakoltatott „kulák-lány“ még ötven év múlva is szeretne találkozni azzal a gépkocsi-vezetővel, aki csíkszeredai fogvatartásakor egy pár harisnyával ajándékozta meg.

Dátumokat („1949. március 2. húshagyókeddre esett“), adatokat (lefoglalt ingóságokat, kirótt beszolgáltatásokat) igen pontosan megjegyezték és feljegyezték az érintett személyek. A könyv olvasásakor könnyen átsiklunk rajtuk, számunkra nem sokat mondanak, de érezzük, hogy nekik, a beszámoló „hősöknek“ az életük függött ezektől, eltulajdonításuk máig be nem hegedő sebeket ütött, velőikig hatolt. Érthető tehát, hogy nagyon sok fájdalom, sérelem gyült egybe a kis kötetben. Mégsem állhatunk meg a sérelmeket összegező gondolatnál. Azoknak felidézésén túl a mának is üzenetet hordozó, igen lényeges emberi értékek kerülnek napfényre. Mindegyik meghurcoltról elmondható, hogy volt tartása, kezdve az egyszerű parasztembertől, a vállalkozótól, a földbirtokostól, az egyetemre kopogtatóig. Embereknek minősültek a szó nemes értelmében. Bármilyen kegyetlenül jártak el velük szemben, nem tudták őket megalázni, emberségükből kiforgatni. Neveltetésük útján, őseiktől áthagyományozva, olyan értékeket hordoztak magukban, amelyeket szűk látókörű kínzóik képtelenek voltak megsemmisíteni.

A különböző beszámolókból érdemes még egy közös vonást kiemelni. Szinte mindegyik fiatal áldozatnak („kulák-fióknak“) az volt a legnagyobb fájdalma, hogy megfosztották a továbbtanulás lehetőségétől. Képtelenek voltak ebbe belenyugodni. Minden tőlük telhetőt megpróbáltak, hamisságokhoz is folyamodtak, csakhogy tanulmányaikat főiskolákon folytathassák. Legtöbbjüknek nem sikerült a szemfüles irigyek nyilvántartásai miatt. Művelődésüket azonban az emberi rosszindulat képtelen volt megakadályozni. Autodidakta módon fejlődtek és váltak naggyá. Ennek legszebb bizonyítékát nyújtották most, ezekben a minden bosszúvágytól mentes, szépen megfogalmazott és olvasmányos írásaikban.

Marton József

ZENON GROCHOLEWSKI, *Tanulmányok az egyházi házasság- és perjogról, (Fordította Kuminetz Géza), Szent István Társulat, Budapest 2000, 211.*

A magyar nyelvű kánonjogi irodalom újabb páratlan tanulmánykötettel bővült. Zenon Grochowski érsek, a katolikus egyház legfelsőbb bíróságának, az Apostoli Signatura vezetője, majd a Katolikus Nevelés Kongregációjának prefektusa házasság- és perjogi tanulmányait Kuminetz Géza, a Pázmány Péter

SZEMLE

Katolikus Egyetem Hittudományi Karának egyházjogi professzora fordította magyar nyelvre. A kötetben öt tanulmány fordítását találjuk, és pedig:

1. *A vegyes házasságok*: az 1983-as Egyházi Törvénykönyv előtt és után mutatja be ennek aktualitását és komplexitását;
2. *A házasság szentségi méltóságának kizárása, mint önálló házassági semmisségi cím*: a hatályos Egyházi Törvénykönyv előtti vélemények után ismerteti a házasság szentségi jellege kizárásának csekély lehetőségét;
3. *A fellebbezés a házassági semmisségi perek esetében*: a fellebbezés és a védelemhez való jog kapcsolatáról, a bíraskodás kettős fokáról, a tulajdonképpeni másodfokú eljárásról, valamint az okirati eljárásról szól;
4. *Az Apostoli Signatura legfelsőbb bírósága az Egyház bíraskodási struktúrájában*: a legfelsőbb bíróságot, az Apostoli Signaturát szabályzó Pastor Bonus apostoli konstitúció normáinak kialakulását, majd a legfelsőbb bíróságot mutatja be. Ezek után az Apostoli Signatura első, második és harmadik részlege illetékességéről és tevékenységéről, és végül a személyzetéről olvashatunk.
5. *A bíróságok rendeltetése és feladata az Egyházban tekintettel a közigazgatási igazságszolgáltatásra is*: az első részében az egyház rendes bíróságaival foglalkozik, a második részben a közigazgatási igazságszolgáltatást tárja elénk, és végül az egyházi bíróságok teológiai-pasztorális küldetéséről szól.

A „Studia” címet viselő kötet megjelöli a bírói hatalom helyét, mely a szent hatalomhoz tartozik, és nem a civil bíraskodás utánzása, hanem teológiai alappal rendelkezik, hiszen a püspökök, akik e hatalmat a püspökszenteléssel kapják, isteni jog alapján joguk és kötelességük az egyházi bíraskodás: a hívek és egyházi közösségek jogainak orvoslása. E tanulmánykötet lehetőséget biztosít, hogy magyar nyelvterületen az egyházjogászok és bíróságok házasság- és eljárásjogban gyakran felmerülő kérdéseikre megoldást és útmutatást találjanak. Nem utolsósorban pedig azok számára hasznos, akik kánonjogi vagy civiljogi tanulmányokat végeznek.

Kerekes László

